

กิจกรรมและปัจจัยทางกายภาพในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราช

The Activities and Physical Factors of Public Space in Nakhon Si Thammarat Old Town

มลชฎาพร สุขการ¹ พรทิพย์ กิมนวน²
Monchadapon Sukkan¹ Pornthip Kimnuan²

Received: 07/04/2021

Revised: 28/05/2021

Accepted: 07/06/2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษากิจกรรมและปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่า นครศรีธรรมราช โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความหมายประเภทพื้นที่สาธารณะ รูปแบบกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ 3 รูปแบบ และปัจจัยทางกายภาพส่งผลต่อความสำเร็จในการใช้งานพื้นที่สาธารณะ 8 ปัจจัย การวิจัยนี้ใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมเพื่อคัดเลือกตัวอย่างในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่า นครศรีธรรมราช จำนวน 19 แห่ง และสำรวจกายภาพซึ่งสามารถจัดกลุ่มพื้นที่สาธารณะตามประโยชน์ใช้สอยได้ 5 ประเภท คือ พื้นที่สาธารณะเชิงประวัติศาสตร์เมือง พื้นที่สาธารณะเชิงราชการ พื้นที่สาธารณะเชิงนันทนาการ พื้นที่สาธารณะเชิงประวัติศาสตร์ผสมนันทนาการเมือง และพื้นที่เชิงประวัติศาสตร์ผสมราชการและนันทนาการเมือง จากนั้นทำการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้งานภายในพื้นที่สาธารณะทั้ง 19 แห่ง จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยสำรวจความนิยมทำกิจกรรมและปัจจัยทางกายภาพ 8 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานในพื้นที่สาธารณะ เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความนิยมกิจกรรมและด้านปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานในพื้นที่สาธารณะผลการวิจัยพบว่า 1) ความนิยมทำกิจกรรมที่มีเหมือนกันในพื้นที่สาธารณะทั้ง 5 ประเภท คือ กิจกรรมทางเลือกรองลงมาคือ กิจกรรมจำเป็น พบในพื้นที่สาธารณะ 4 ประเภท และกิจกรรมสังคม พบในพื้นที่สาธารณะ 1 ประเภท ตามลำดับ 2) ปัจจัยทางกายภาพซึ่งมีอิทธิพลที่สุดต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะทั้ง 5 ประเภท คือ การเข้าถึงพื้นที่ง่ายและสะดวก 3) ปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะแต่ละประเภท คือ ปัจจัยเอกลักษณ์ทางกายภาพ และปัจจัยด้านตำแหน่งพื้นที่ใกล้เคียงที่พักหรือชุมชนซึ่งมีอิทธิพลต่อพื้นที่สาธารณะ 2 ประเภท โดยแต่ละปัจจัยดังต่อไปนี้มีอิทธิพลต่อพื้นที่สาธารณะเพียง 1 ประเภท คือ ปัจจัยด้านภูมิทัศน์ร่มรื่น สวยงาม ปัจจัยความปลอดภัยภายในพื้นที่และมีกิจกรรมหลากหลาย ปัจจัยด้านพื้นที่มีเอกลักษณ์ด้านกิจกรรม และสุดท้ายปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางภูมิทัศน์ ร้านค้า

คำสำคัญ: กิจกรรมพื้นที่สาธารณะ ปัจจัยกายภาพ พื้นที่สาธารณะ ความเป็นสาธารณะในพื้นที่สาธารณะ เมืองเก่า นครศรีธรรมราช

Abstract

This research aims at studying the activities and physical factors of the public space in Nakhon Si Thammarat Old Town by studying the theories, meaning of public space, 3 types of activities in public space and 8 physical factors affecting to success in public space usage. The research methods started with literature review to select a site survey on 19 public space that are categorized into 5 types that the criteria for selecting were the major type of activities: a historical public space, a government public space, a

¹ สาขาวิชาการศึกษทั่วไป สำนักวิชาพหุภาษาและการศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ Department of General Education, School of Languages and General Education, Walailak University

² สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม สำนักวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ Department of Landscape Architecture, School of Architecture and Design, Walailak University

recreation space, a historic mixed recreation public space, a historic mixes government and recreation public space. The sample group consisted of 400 people, who used 19 public spaces and responded to the questionnaire surveying about 8 physical factors influencing the public space utilization. This research analyzed and compared results about the relationship between popularity of activity and physical factors of each type of public space. The findings reveal that 1) the popularity of similar activities in public space consisted of 5 types is alternative activities, the necessary activities found in 4 types of public space and in social activities found in 1 type of public space respectively. 2) The important physical factors influencing the public space utilization of public space 5 types are accessibility. 3) The physical factor influencing the usage of each type of public space is the physical identity factor and the location of the community zones, which are 2 types of public space. The following factors are influence for only one type of public space: shady and beautiful landscape factor, safety factor within the area and variety of activities, unique activities, and landscape facilities-shops factor.

Keywords: Public Space-activity, Physical Factors, Public Space, Publicness in Public Space, Nakhon Si Thammarat Old town

1. บทนำ

พื้นที่สาธารณะ (Public Space) มีความสัมพันธ์กับการใช้งานของคนในเมือง เปิดให้กับทุกคนสามารถเข้าถึงได้ มีบทบาทเป็นพื้นที่ส่วนกลางของเมืองเพื่อรองรับกิจกรรมสร้างสรรค์ที่หลากหลายตามรูปแบบวิถีชีวิตของผู้คนในเมือง (ชมพูนุท คงพูนพิน และ ภาวิณี เอี่ยมตระกูล, 2561) Arendt (1958) ได้นิยามอาณาบริเวณความเป็นพื้นที่สาธารณะไว้ 3 ข้อ คือ 1) พื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้จากทุกกลุ่มคน 2) พื้นที่ที่สามารถรองรับกิจกรรมการใช้งานประชาชนในเมืองได้ 3) เป็นพื้นที่ถาวร ขณะที่ Dijkstra (2000) ได้ระบุว่า อาณาบริเวณพื้นที่สาธารณะ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) ไม่แบ่งแยกการใช้งานทุกกลุ่มคน 2) การยอมรับเสรีภาพส่วนบุคคลในการใช้พื้นที่ 3) พื้นที่ที่มีคุณค่าสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเมือง และเป็นสถานที่สำคัญในแต่ละยุคสมัย โดยนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้นได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่สาธารณะในหลายมิติ ทั้งด้านความหลากหลายผู้คน กิจกรรมทางสังคม ตลอดจนความสามารถในการเข้าถึงและเอกลักษณ์เชิงกายภาพพื้นที่

มิติเชิงสังคม Akkar (2005) ได้นิยามความเป็นสาธารณะของพื้นที่สาธารณะ (Publicness of Public Space) ว่า มีการใช้งานเกี่ยวข้องกับประชาชน เอื้อประโยชน์ให้ทุกคนสามารถเข้าถึง ทำกิจกรรมได้อย่างเปิดเผย มักเป็นการพัฒนาหรือจัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ บทบาทของพื้นที่สาธารณะจึงทำหน้าที่เป็นพื้นที่พบปะ พุดคุย รวมตัวกันของผู้คนที่หลากหลาย ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งสามารถสื่อได้ถึงลักษณะเฉพาะของเมืองนั้น ๆ (Marcus and Francis, 1998) การมีพื้นที่สาธารณะที่ดีจึงช่วยกระตุ้นให้สภาพจิตใจผู้ใช้งาน ลดความเสี่ยงจากพฤติกรรมเนือยนิ่ง อีกทั้งช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สร้างโอกาสในการใช้ประโยชน์ร่วมกันบนพื้นที่สาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2561) ในมิติเชิงกายภาพ อธิบายถึงกายภาพพื้นที่สาธารณะที่ดี โดย Gehl (1987) กล่าวว่า คุณลักษณะกายภาพพื้นที่ส่งผลต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดึงดูดผู้คนในการใช้พื้นที่สาธารณะได้ และ Gehl (2010) ระบุว่า คุณลักษณะเชิงพื้นที่ที่มีอิทธิพลต่อการดึงดูดผู้คนนั้นเกี่ยวข้องกับสัดส่วนพื้นที่ที่เหมาะสมต่อสัดส่วนมนุษย์ การรับรู้ทางสุนทรียศาสตร์ในสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น โดย Project for public space (2008) ได้อธิบายคุณสมบัติเชิงพื้นที่สาธารณะที่ดีเพิ่มเติมว่า ต้องเป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัย สร้างความรู้สึกสบายใจเมื่อใช้งาน รองรับการใช้งานยืดหยุ่น มีความสะดวกสบายในการใช้งานและการเข้าถึงจากชุมชนโดยรอบ มีร่มเงา ตลอดจนมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางภูมิทัศน์ (Facilities) สีสันทางกายภาพของอาคารหรือสถานที่ที่ส่งเสริมให้เกิดเอกลักษณ์ (Identity of Place) และน่าจดจำ (Lennard and Lennard, 1995) และมิติเชิงโครงสร้างพื้นฐานเมือง กล่าวถึง ระบบเมืองที่เอื้อให้เกิดการใช้งานพื้นที่สาธารณะนอกเหนือจากปัจจัยทางกายภาพของพื้นที่ Hillier, Hanson, Penn and Grajewski (1993) อธิบายว่า การออกแบบพื้นที่สาธารณะให้ใช้งานได้นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติเชิงพื้นที่สาธารณะเป็นหลัก แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ โครงสร้างเมืองที่สัมพันธ์กับระบบโครงข่ายการสัญจรของเมืองทั้งหมด และ Hillier and Hanson (1984) อธิบายเพิ่มเติมว่า โครงข่ายถนนระดับเมืองมีอิทธิพลต่อการกำหนดระดับการ

สัญจรอิสระของพื้นที่สาธารณะระดับย่านสามารถดึงดูดผู้คน สร้างความมีชีวิตชีวาของเมือง (Urban Buzz) สอดคล้องกับ Marcus and Francis (1998) ได้ให้ความสำคัญกับตำแหน่งใจกลางเมืองย่านที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสาน (Mixed Use) และการเชื่อมโยงพื้นที่สาธารณะกับโครงข่ายการสัญจรสายหลัก ขอย และโครงข่ายทางเท้าจากชุมชนโดยรอบอย่างชัดเจนทำให้เกิดการใช้งานในพื้นที่สาธารณะที่รวดเร็วและสะดวกมากขึ้น (ไซศรี ภักดิ์สุขเจริญ, 2551; Lennard & Lennard, 1995)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นเห็นได้ว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะมีหลากหลาย ปัจจุบันมีงานวิจัยส่วนมากได้อธิบายถึงปัจจัยพื้นที่สาธารณะตามแนวคิดและทฤษฎีตะวันตกซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการเป็นเมืองอุตสาหกรรม ขณะที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีพื้นฐานวัฒนธรรมที่หลากหลายโดยมักเชื่อมโยงกับความเชื่อทางสังคม และวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ พื้นที่สาธารณะจึงมีรูปแบบและหน้าที่ตามโครงสร้างสังคม หรือตามความเชื่อ (ระวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี, 2557) พื้นที่สาธารณะที่เกิดขึ้นจึงมีความยืดหยุ่นในการรองรับกิจกรรมแต่ละช่วงเวลาได้มากกว่าพื้นที่สาธารณะแบบตะวันตก ดังนั้น จึงยังไม่ได้มีการกล่าวถึงข้อสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมและปัจจัยทางกายภาพพื้นที่สาธารณะแบบตะวันออกโดยเฉพาะในบริบทเมืองเก่าซึ่งมีคุณค่าทางสังคม และวัฒนธรรมจึงเป็นที่มาของคำถามการวิจัยนี้ คือ กิจกรรมและปัจจัยทางกายภาพใดที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะในบริบทเมืองเก่านครศรีธรรมราช โดยผลการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาพื้นที่สาธารณะตามกิจกรรมและปัจจัยกายภาพที่สำคัญตามความเหมาะสมต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความนิยมกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราช
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราช
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความนิยมกิจกรรมและปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราช

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตพื้นที่ การศึกษานี้ได้เลือกพื้นที่เมืองเก่านครศรีธรรมราชเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นเขตเทศบาลเมืองมีความหลากหลายของผู้ใช้งานและกิจกรรม มีการตั้งถิ่นฐานและโครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เชิงความเชื่อหลายแห่งที่สืบทอดจนถึงปัจจุบันสอดคล้องตามแนวคิดพื้นที่สาธารณะแบบตะวันออก (ระวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี, 2557) โดยผู้วิจัยทำการเลือกพื้นที่ตำบลท่าวัง ตำบลคลัง และตำบลในเมือง ซึ่งเป็นพื้นที่ย่านเมืองเก่าที่มีความหนาแน่นของการใช้งาน และพื้นที่กิจกรรมเชิงความเชื่อมากที่สุดของเมือง ดังรูปที่ 1

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษากิจกรรมและปัจจัยทางกายภาพในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราช มุ่งเน้นการศึกษาถึงกิจกรรมและปัจจัยทางกายภาพในพื้นที่สาธารณะที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานของผู้ใช้งาน

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

4.1 การกำหนดอาณาบริเวณพื้นที่สาธารณะ

การระบุอาณาบริเวณพื้นที่สาธารณะผู้วิจัยได้ประมวลองค์ความรู้จากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อกำหนดเกณฑ์คัดเลือกพื้นที่สาธารณะภายในเมืองเก่านครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 3 ข้อ คือ 1) เป็นพื้นที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกจากทุกกลุ่มคน สอดคล้องกับ Arendt (1958) and Akkar (2005) ที่ได้กล่าวถึง การเปิดพื้นที่ให้ทุกคนเข้าถึงได้อย่างเปิดเผย และสะดวก 2) มีรูปแบบการใช้งานภายในพื้นที่ที่ไม่แบ่งแยกทางสังคมและบริหารจัดการโดยภาครัฐ สอดคล้องกับ Akkar (2005) Arendt (1958) and Dijkstra (2000) ที่ได้กล่าวถึง การเปิดพื้นที่ให้ยอมรับเสรีภาพส่วนบุคคล สามารถใช้กิจกรรมสาธารณะได้ และเป็นพื้นที่ถาวรบริหารจัดการโดยภาครัฐ 3) เป็นพื้นที่มีคุณค่าทางอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเมือง สอดคล้องกับ Dorothy (2015) ที่ได้กล่าวถึง พื้นที่สาธารณะควรมีคุณค่าทางอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม สามารถเป็นพื้นที่ตัวแทนของชุมชนและเมืองที่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์แต่ละท้องถิ่นทั้งด้านวิถีชีวิต สังคม และศิลปะวัฒนธรรมได้ จากเกณฑ์ดังกล่าว สามารถคัดเลือกและระบุอาณาบริเวณพื้นที่สาธารณะภายในขอบเขตเมืองเก่านครศรีธรรมราชได้ทั้งหมด 19 พื้นที่ ประกอบด้วย พื้นที่

วัดจันทาราม วัดวังตะวันตก วัดวังตะวันออก วัดมเหยงคณ์ วัดเสมาเมือง หอพระนารายณ์ หอพระอิศวร วัดสวนปาน วัดหน้าพระลาน ลานศาลากลาง สถานีรถไฟ ลานตลาดนัดหน้าพระวัดเงิน พื้นที่ริมน้ำติดสนามหน้าเมือง สวนศรีธรรมโศก สวนพระเงิน ศาลหลักเมือง ศาลาประดู่หก วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและสนามหน้าเมือง ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 ขอบเขตเมืองเก่านครศรีธรรมราช

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2553)

ผู้วิจัยทำการศึกษาลงถึงแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประเภทพื้นที่สาธารณะในบริบทตะวันออกเพื่อจัดกลุ่มพื้นที่สาธารณะทั้ง 19 พื้นที่ โดยระวีวรรณ โอฬารมณี (2555) กล่าวว่า การใช้งานพื้นที่ที่เกิดขึ้นตามวาระโอกาส เช่น ประเพณี กิจกรรมเมือง การรวมกลุ่มกันทางสังคมเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสาร หรือทำกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ ขณะที่ ศิริศกร วลีโกดม (2554) กล่าวว่า ประเภทพื้นที่สาธารณะแบบตะวันออกมักเกิดขึ้นจากความเชื่อทางสังคม และวัฒนธรรมแต่ละเมืองโดยมีลำดับศักยภาพและหน้าที่ตามโครงสร้างสังคม (ดวงจันทร์ อาภาวัชรุทธิ์ เจริญเมือง, 2542) ทำให้พื้นที่สาธารณะมีประเภทและบทบาทแตกต่างกัน เช่น วัด ตลาด พื้นที่ราชการเมือง จากแนวคิดเกี่ยวกับประเภทพื้นที่สาธารณะแบบตะวันออก ผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์เพื่อจัดกลุ่มประเภทพื้นที่สาธารณะในเมืองเก่านครศรีธรรมราชให้สอดคล้องตามประโยชน์ใช้สอย คือ มีการใช้งานเพื่อความเชื่อ ศาสนา หรือวัฒนธรรมเมือง มีการใช้งานเชิงพาณิชย์เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนสินค้า มีการใช้งานเพื่อเป็นที่พักผ่อนทางสังคมและพักผ่อนหย่อนใจ มีการใช้งานเพื่อราชการเมือง จากเกณฑ์ดังกล่าวจึงสามารถจัดกลุ่มพื้นที่สาธารณะได้ 5 ประเภท ประกอบด้วย 1) กลุ่มพื้นที่สาธารณะเชิงประวัติศาสตร์เมือง เป็นมีลักษณะกายภาพพื้นที่สาธารณะในพื้นที่ศาสนสถานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของเมือง 2) กลุ่มพื้นที่สาธารณะเชิงราชการ มีลักษณะกายภาพเป็นพื้นที่สาธารณะของอาคารศูนย์ราชการหลักเมือง 3) กลุ่มพื้นที่สาธารณะเชิงนันทนาการ มีลักษณะกายภาพเป็นพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมเพื่อพักผ่อนออกกำลังกาย โดยเป็นพื้นที่สาธารณะริมคลอง หรือหน้ากลุ่มอาคารสาธารณะสำคัญ 4) กลุ่มพื้นที่สาธารณะเชิงประวัติศาสตร์ผสมนันทนาการเมือง มีลักษณะกายภาพเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีประโยชน์ใช้สอยซ้อนทับกัน 2 ประโยชน์ใช้สอย คือ เชิงศาสนสถานและเชิงนันทนาการ 5) กลุ่มพื้นที่สาธารณะเชิงประวัติศาสตร์ ผสมราชการและนันทนาการเมือง มีลักษณะกายภาพเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะมีประโยชน์ใช้สอยซ้อนทับ 3 ด้าน คือ มีความสำคัญด้านพื้นที่เชิงประวัติศาสตร์ เชิงกิจกรรมทางราชการ และเชิงนันทนาการในพื้นที่เดียวกัน ดังตารางที่ 1 ทั้งนี้ พื้นที่ที่มีกิจกรรมหลากหลาย มีการใช้งานหลากหลายกลุ่มคนมักจะเป็นพื้นที่สาธารณะแบบอเนกประโยชน์ (Multi Use) ซึ่งมักได้รับความนิยมในการใช้งาน (ไซศรี ภักดิ์สุขเจริญ, 2551)

รูปที่ 2 ตำแหน่งประเภทและตัวอย่างสภาพปัจจุบันของพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราช

ตารางที่ 1 การจัดกลุ่มประเภทพื้นที่สาธารณะในเมืองเก่านครศรีธรรมราช

ลำดับ	ชื่อพื้นที่สาธารณะ	การใช้งานวัตถุประสงค์เดียว (Single Use)			การใช้งานแบบเนกประโยชน์ (Multi Use)	
		พื้นที่เชิงประวัติศาสตร์เมือง	พื้นที่เชิงราชการ	พื้นที่เชิงนันทนาการ	พื้นที่เชิงประวัติศาสตร์ผสมนันทนาการเมือง	พื้นที่เชิงประวัติศาสตร์ผสมราชการและนันทนาการเมือง
1	วัดจันทาราม	●				
2	สถานีรถไฟ			●		
3	วัดวังตะวันตก	●				
4	วัดวังตะวันออก	●				
5	สวนพระเงิน				●	
6	ลานตรงข้ามสวนพระเงิน			●		
7	วัดมเหยงคณ์	●				
8	ศาลหลักเมือง				●	
9	สนามหน้าเมือง					●
10	พื้นที่ริมน้ำติดสนามหน้าเมือง			●		
11	สวนศรีธรรมโศก			●		
12	ศาลาประตูหัก				●	
13	วัดเสมาเมือง	●				
14	หอพระนารายณ์	●				

ลำดับ	ชื่อพื้นที่สาธารณะ	การใช้งานวัตถุประสงค์เดียว (Single Use)			การใช้งานแบบอเนกประโยชน์ (Multi Use)	
		พื้นที่เชิงประวัติศาสตร์เมือง	พื้นที่เชิงราชการ	พื้นที่เชิงนันทนาการ	พื้นที่เชิงประวัติศาสตร์ผสมนันทนาการเมือง	พื้นที่เชิงประวัติศาสตร์ผสมราชการและนันทนาการเมือง
15	หอพระอิศวร	●				
16	ลานศาลากลาง		●			
17	วัดสวนปาน	●				
18	วัดพระมหาธาตุ				●	
19	วัดหน้าพระลาน	●				

4.2 ลักษณะกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ

Gehl (1987) กล่าวว่า กิจกรรมกลางแจ้งในพื้นที่สาธารณะแบ่งได้ 3 ประเภท คือ 1) กิจกรรมจำเป็น (ภายใต้ทุกภาวะ) มักเป็นกิจวัตรประจำวัน เป็นสิ่งจำเป็นหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นตลอดปี และค่อนข้างเป็นอิสระจากลักษณะสภาพแวดล้อมภายนอก 2) กิจกรรมทางเลือก (ภายใต้สภาวะภายนอกที่พึงพอใจเท่านั้น) ผู้ใช้ต้องมีความพอใจเข้ามาใช้งาน เป็นกิจกรรมที่ผู้ใช้มีความประสงค์เลือกทำเพราะมีเวลาว่างพอ และกิจกรรมประเภทนี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อพอใจในสภาวะแวดล้อมกาย เชื้อเชิญให้อยากใช้งานซึ่งสัมพันธ์กับกายภาพสถานที่โดยตรง 3) กิจกรรมเชิงสังคม มักจะเกิดขึ้นด้วยตัวมันเองจากการที่มีผู้คนเคลื่อนที่วนเวียนไปมาอยู่ในพื้นที่เดียวกัน

4.3 ปัจจัยกายภาพที่มีผลต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะ

4.3.1 องค์ประกอบกายภาพในพื้นที่ว่างสาธารณะ

องค์ประกอบทางกายภาพภายในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการใช้งานเกี่ยวข้องกับประเด็นด้านคุณลักษณะสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดึงดูดแก่ผู้ใช้งาน (Gehl, 1987) คุณลักษณะเชิงพื้นที่ที่มีผลต่อสุนทรียศาสตร์ในการดึงดูดผู้คนให้เข้ามาใช้งาน (Gehl, 2007) หรือลักษณะสี วัสดุทางกายภาพของพื้นที่ที่ทำให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยภายในพื้นที่ควรมีร่มเงาและสิ่งอำนวยความสะดวกทางภูมิทัศน์ที่สร้างความรู้สึกสะดวกสบายต่อการใช้งาน (Lennard & Lennard, 1995) รวมถึงที่นั่ง ร้านอาหารและเครื่องดื่ม อุปกรณ์กันแดด ลม ผน อันเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน (Whyte, 1980) ทั้งนี้ พื้นที่ทำกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะควรมีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับกิจกรรมที่หลากหลายตามโอกาสที่สำคัญของเมืองได้ (กาญจน์ นทีวุฒิกุล, 2550; Jacobs, 1961 and Lim, 2014) ตลอดจนต้องเป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัย สร้างความรู้สึกสบายใจ (Project for Public Space, 2008) ทั้งนี้ ขวัญสุวรรณ อดิโพธิ์ (2548) ได้เสนอถึงคุณลักษณะพื้นที่ว่างสาธารณะแบบไทย ว่าควรเป็นพื้นที่ขนาดเล็ก อยู่ใกล้แหล่งน้ำ มีร่มเงา เอื้อให้เกิดกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คน และสามารถมองเห็นกิจกรรมโดยรอบซึ่งจะทำให้พื้นที่สาธารณะประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

4.3.2 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ

พื้นที่สาธารณะที่อยู่บริเวณใจกลางชุมชนจะทำให้มีการสัญจรทางเท้าที่สูงกว่าปกติ สามารถดึงดูดกิจกรรมการค้าให้มากระจุกตัวเกิดเป็นพื้นที่ศูนย์กลางเมืองที่มีชีวิตชีวาและมีกิจกรรมที่หลากหลายตามมา ส่งผลให้เกิดความต้องการใช้งานพื้นที่สาธารณะในบริเวณดังกล่าวมากขึ้น (Hillier & Hanson, 1984)

4.3.3 ลักษณะสัณฐานเมือง

ปัจจัยลักษณะสัณฐานเมืองที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการใช้พื้นที่สาธารณะควรมีรูปแบบโครงข่ายการสัญจรของเมืองที่เชื่อมโยงด้วยกันทั้งหมด (Hillier et al., 1993) โดยลักษณะของโครงข่ายการสัญจรที่ดีจะมีอิทธิพลต่อการสัญจรอย่างอิสระในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ (Hillier & Hanson, 1984) ทั้งนี้ ไชศรี ภักดีสุขเจริญ, (2551) และ Lennard & Lennard (1995) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับโครงข่ายทางเท้าที่ชัดเจนจากชุมชนโดยรอบ จะช่วยให้เกิดการเข้าถึงพื้นที่

สาธารณะได้รวดเร็วและสะดวกมากขึ้น ในด้านตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่สาธารณะย่อมส่งผลต่อความสำเร็จในการใช้งานด้วยเช่นกัน โดยพื้นที่สาธารณะจะเกิดการใช้งานได้ดีควรมีตำแหน่งที่ตั้งใจกลางเมือง ที่มีลักษณะการใช้งานแบบผสมผสาน (Mixed Use) และเชื่อมโยงกับโครงข่ายการสัญจรจากถนนสายหลัก และซอยได้ดี (กำหนด อดิโพธิ, 2553; Marcus and Francis, 1998)

ตารางที่ 2 สรุปโครงสร้างแนวคิด ทฤษฎีข้างต้นเพื่อกำหนดปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการใช้พื้นที่สาธารณะ ดังนี้

ตารางที่ 2 กรอบแนวคิดด้านกิจกรรม และปัจจัยทางกายภาพพื้นที่สาธารณะ

ปัจจัย	นิยาม	แหล่งที่มาของปัจจัย	เกณฑ์การพิจารณาความสำเร็จของพื้นที่สาธารณะ
ปัจจัย คุณลักษณะ ทางกายภาพ	ลักษณะทาง กายภาพภายใน พื้นที่	Crowhurst Lennard and Henry L. Lennard (1995) William H. Whyte (1980)	สิ่งอำนวยความสะดวกทางภูมิทัศน์
		Jan Gehl (1987) Project for public space (2008) William SW. Lim (2014)	พื้นที่ที่ยืดหยุ่นในการทำกิจกรรม และมีคุณภาพที่ดี
		กาญจนา นทีวุฒิกุล (2550) Crowhurst Lennard and Henry L. Lennard (1995) Jan Jacob (1961) Project for public space (2008)	ความปลอดภัยและสุนทรียภาพพื้นที่
		Crowhurst Lennard and Henry L. Lennard (1995) Ibes C. Dorothy (2015) Lewis W. Dijkstra (2000) William H. Whyte (1980)	เอกลักษณ์เชิงพื้นที่
		ขวัญสรวย อดิโพธิ (2548)	คุณลักษณะพื้นที่สาธารณะแบบไทย
		ไชศรี ภักดิ์สุขเจริญ (2551)	ความนิยมในการใช้พื้นที่ว่างของคนไทย
	ลักษณะทางสังคม และเศรษฐกิจ	Bill Hillier and Julianne Hanson (1984)	การกระจุกตัวของพื้นที่พาณิชยกรรม
	ลักษณะสัณฐาน เมือง	กำหนด อดิโพธิ (2553) Clare C. Marcus and Carolyn Francis (1998) Jan Jacobs (1961)	ตำแหน่งที่ตั้ง
		ไชศรี ภักดิ์สุขเจริญ (2551) Crowhurst Lennard and Henry L. Lennard. (1995)	ระบบสัญจรและความสามารถในการเข้าถึง
รูปแบบ กิจกรรม	กิจกรรมกลางแจ้ง ในพื้นที่สาธารณะ	Jan Gehl (1987)	กิจกรรมจำเป็น กิจกรรมทางเลือก กิจกรรมสังคม

จากการสรุปกรอบแนวคิดด้านกิจกรรมและปัจจัยทางกายภาพพื้นที่สาธารณะ สามารถสรุปและกำหนดปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการใช้งานพื้นที่สาธารณะได้ 8 ปัจจัยหลัก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะ

รหัสปัจจัย	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะ	แหล่งที่มาของปัจจัย
F1	การเข้าถึงพื้นที่ง่ายและสะดวก	ไซศรี ภักดิ์สุขเจริญ (2551) Bill Hillier and Julienne Hanson (1984) Crowhurst Lennard and Henry L. Lennard (1995)
F2	ใกล้ที่พักหรือชุมชน	Bill Hillier and Julienne Hanson (1984) Clare C. Marcus and Carolyn Francis (1990) Jan Gehl (2010) Jan Jacobs (1995)
F3	พื้นที่มีเอกลักษณ์ด้านกิจกรรม	Jan Gehl (1987) Project for public space (2008) William SW. Lim (2014)
F4	พื้นที่มีเอกลักษณ์ทางกายภาพ	ขวัญสรวย อติโพธิ (2548) Crowhurst Lennard and Henry L. Lennard (1995) Jan Gehl (2013) William H. Whyte (1980)
F5	สิ่งอำนวยความสะดวกทางภูมิทัศน์ ร้านค้า	กาญจน์ นทีวุฒิกุล (2550) Crowhurst Lennard and Henry L. Lennard (1995) William H. Whyte (1980)
F6	กิจกรรมหลากหลาย	William H. Whyte (1980) Crowhurst Lennard and Henry L. Lennard (1995) Jan Jacob (1961)
F7	ความปลอดภัยภายในพื้นที่	กาญจน์ นทีวุฒิกุล (2550) Crowhurst Lennard and Henry L. Lennard (1995) Jan Jacob (1961) Project for public space (2008) William H. Whyte (1980)
F8	ภูมิทัศน์ร่มรื่น สวยงาม	กาญจน์ นทีวุฒิกุล (2550) ขวัญสรวย อติโพธิ (2548) Crowhurst Lennard and Henry L. Lennard (1995) Jan Gehl (2010) William H. Whyte (1980)

5. วิธีการวิจัย เครื่องมือวิจัย และระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อวิเคราะห์กิจกรรมและปัจจัยทางกายภาพในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราช ซึ่งมีขั้นตอนศึกษา ดังนี้ (ดังรูปที่ 2)

5.1 การการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะ และกิจกรรมพื้นที่สาธารณะ

5.2 การกำหนดแนวคิด และเครื่องมือการวิจัย

ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำไปสู่การกำหนดโครงสร้างแบบสอบถามทั้งในส่วนบุคคลกิจกรรมกลางแจ้ง (Gehl, 1987) และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะ ทั้ง 8 ปัจจัย

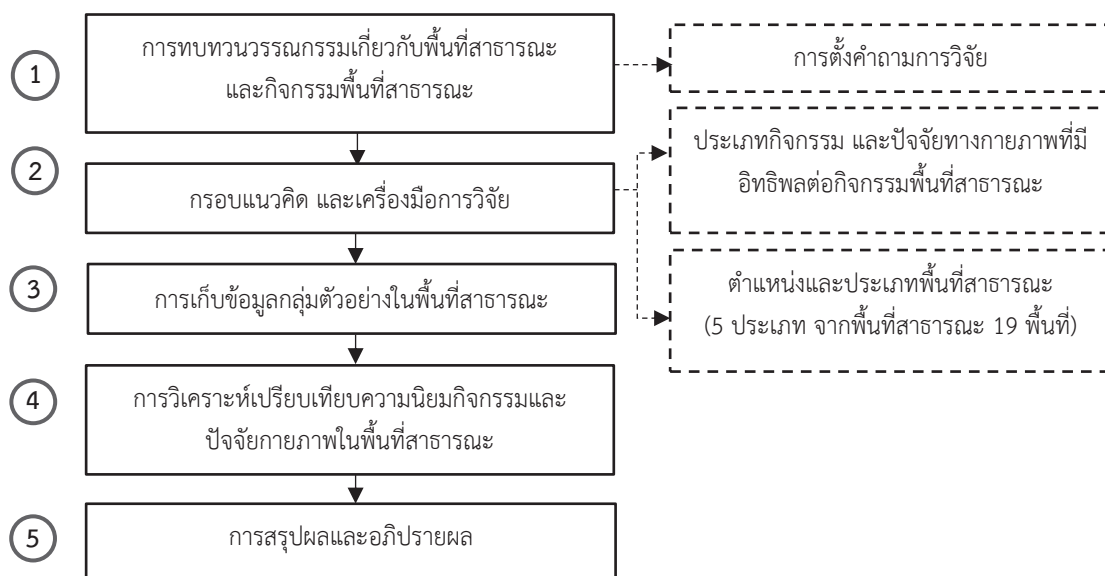
5.3 การเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่สาธารณะ

ได้กำหนดวิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามด้านลักษณะกิจกรรมและปัจจัยพื้นที่สาธารณะ สำหรับงานวิจัยนี้ กำหนดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่าง 5% (Yamane, 1973) จากผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะทั้ง 5 ประเภท (19 พื้นที่) ซึ่งการแจกแบบสอบถามใช้วิธีการสุ่มเพื่อสำรวจความคิดเห็นผู้ใช้พื้นที่สาธารณะแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามจะแสดงเป็นระดับค่าคะแนนของการเลือกทำกิจกรรมในพื้นที่ และปัจจัยทางกายภาพหลักที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะซึ่งเป็นข้อมูลระดับช่วงชั้น (Interval Scale)

5.4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยและความนิยมกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ

การนำผลการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่สาธารณะทั้ง 5 ประเภท มาเปรียบเทียบความแตกต่างถึงความนิยมกิจกรรม และปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้พื้นที่สาธารณะแต่ละประเภทโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายผลการวิเคราะห์และสรุปถึงปัจจัยเกี่ยวข้อง

5.5 การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

รูปที่ 2 กรอบแนวคิดวิธีการวิจัย

6. ผลการวิจัย

การวิเคราะห์พื้นที่สาธารณะเพื่อศึกษากิจกรรมและปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการใช้งานสามารถสรุปได้จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความนิยมทำกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ และปัจจัยกายภาพที่มีผลต่อการใช้งาน ซึ่งสามารถแสดงผลการวิจัยได้ดังนี้

6.1 ความนิยมกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราช

ตารางที่ 4 สรุปความนิยมทำกิจกรรม และความถี่ในการทำกิจกรรม 3 ลำดับแรกของพื้นที่สาธารณะแต่ละประเภท ดังนี้

ตารางที่ 4 ความนิยมทำกิจกรรม 3 อันดับแรกในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราช

ประเภทพื้นที่สาธารณะ	กิจกรรมจำเป็น	กิจกรรมทางเลือก	กิจกรรมเชิงสังคม	ช่วงเวลาการใช้งาน
พื้นที่สาธารณะเชิงประวัติศาสตร์เมือง	ทางผ่านไปทำงาน (37.6%) จุดพักรอ (36.0%)	ชมบรรยากาศ (30.7%)	-	10.00 – 12.00 น. (57.1%) 09.00 – 10.00 น. (38.1%) 15.00 – 18.00 น. (24.3%)

ประเภทพื้นที่ สาธารณะ	กิจกรรมจำเป็น	กิจกรรมทางเลือก	กิจกรรมเชิงสังคม	ช่วงเวลาการใช้งาน
พื้นที่สาธารณะเชิง ราชการ	ทำธุระ (47.6%) จุดพักรอ (27.0%)	ออกกำลังกาย (28.6%)	-	09.00 – 10.00 น. (42.9%) 10.00 – 12.00 น. (38.1%) 18.00 – 21.00 น. (18.0%)
พื้นที่สาธารณะเชิง นันทนาการ	จุดพักรอ (29.8%)	นั่งเล่น เดินเล่น พักผ่อน (47.6%) ชมบรรยากาศ (32.1%)	-	15.00 – 18.00 น. (35.7%) 13.00 – 15.00 น. (34.5%) 10.00 – 12.00 น. (31.0%)
พื้นที่สาธารณะเชิง ประวัติศาสตร์ ผสม นันทนาการเมือง	ทางผ่านไปทำงาน (46.4%)	นั่งเล่น เดินเล่น พักผ่อน (29.8%) ชมบรรยากาศ (38.1%)	-	15.00 – 18.00 น. (48.8%) 06.00– 09.00 น. (36.9%) 10.00 – 12.00 น. (32.1%)
พื้นที่เชิง ประวัติศาสตร์ ผสมราชการและ นันทนาการเมือง	-	ออกกำลังกาย (75.0%) ชมบรรยากาศ (45.8%)	พบปะพูดคุย (58.3%)	15.00 – 18.00 น. (66.7%) 13.00 – 15.00 น. (25.0%) 10.00 – 12.00 น. (20.8%)

6.2 ปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราช

การสำรวจปัจจัยองค์ประกอบทางกายภาพ 8 ด้าน (F1-F8) ตามตารางที่ 3 ซึ่งส่งผลต่อการใช้งานในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราชทั้ง 5 ประเภท โดยให้กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่สาธารณะ (400 คน) ให้ระดับค่าคะแนนแก่ปัจจัยที่ส่งผลมาก-น้อย ตามลำดับ ซึ่งแปลงผลด้วยการกำหนดความกว้างของอันตรภาคชั้น คือ 1.00-1.80 คือ มีอิทธิพลน้อยที่สุด 1.81-2.60 มีอิทธิพลน้อย 2.61-3.40 มีอิทธิพลปานกลาง 3.41- 4.20 มีอิทธิพลมาก และ 4.21- 5.00 มีอิทธิพลมากที่สุด โดยมีผลการศึกษา ตามตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 ระดับปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราช

ปัจจัย	พื้นที่ประเภทที่ 1			พื้นที่ประเภทที่ 2			พื้นที่ประเภทที่ 3			พื้นที่ประเภทที่ 4			พื้นที่ประเภทที่ 5		
	ค่าเฉลี่ย (X̄)	S.D.	ระดับความสำคัญ	ค่าเฉลี่ย (X̄)	S.D.	ระดับความสำคัญ	ค่าเฉลี่ย (X̄)	S.D.	ระดับความสำคัญ	ค่าเฉลี่ย (X̄)	S.D.	ระดับความสำคัญ	ค่าเฉลี่ย (X̄)	S.D.	ระดับความสำคัญ
F1	4.13	.664	มาก	4.38	.498	มากที่สุด	4.23	.766	มากที่สุด	4.20	.617	มาก	4.12	.797	มาก
F2	3.41	.862	มาก	3.95	.740	มาก	3.17	1.250	ปานกลาง	3.27	.869	ปานกลาง	3.83	.868	มาก
F3	3.28	.843	ปานกลาง	3.62	.805	มาก	3.42	.984	มาก	3.85	.768	มาก	3.92	.881	มาก
F4	3.62	.753	มาก	3.76	.995	มาก	3.39	1.006	มาก	4.15	.685	มาก	4.04	.806	มาก
F5	3.35	.761	ปานกลาง	3.91	.880	มาก	3.32	1.077	ปานกลาง	3.39	.728	ปานกลาง	4.02	.751	มาก
F6	3.16	.712	ปานกลาง	3.62	.669	มาก	3.70	.991	มาก	3.37	.818	ปานกลาง	3.96	.806	มาก
F7	3.32	.872	ปานกลาง	3.80	.740	มาก	4.07	.833	มาก	3.38	.968	ปานกลาง	3.90	.800	มาก
F8	3.17	.877	ปานกลาง	4.10	.889	มาก	3.00	1.257	ปานกลาง	3.40	.880	ปานกลาง	3.92	.974	มาก

6.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความนิยมกิจกรรมและปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราช

6.3.1 ความนิยมกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ

ผลจากการเก็บข้อมูลความนิยมกิจกรรมหลัก 3 ลำดับแรกตามตารางที่ 4 สามารถเปรียบเทียบความนิยมกิจกรรมภายในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราชทั้ง 5 ประเภท คือ กลุ่มตัวอย่างนิยมทำกิจกรรมทางเลือกเหมือนกันทั้งพื้นที่สาธารณะ 5 ประเภท ได้แก่ การพักผ่อน ออกกำลังกาย นั่งเล่น เดินเล่น ชมบรรยากาศพื้นที่ ถัดมาคือความนิยมทำกิจกรรมจำเป็น ซึ่งเป็นการใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อทำกิจวัตรประจำวัน ได้แก่ การใช้พื้นที่สาธารณะเป็นทางผ่านไปทำงาน ทำธุระส่วนตัว และเป็นจุดพักรอเพื่อเปลี่ยนถ่ายการสัญจร หรือพักรอคนรู้จัก ซึ่งพบได้ 4 ประเภทพื้นที่สาธารณะขณะที่ความนิยมในการทำกิจกรรมเชิงสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างนิยมทำกิจกรรมในพื้นที่เชิงประวัติศาสตร์ ผสมราชการและนันทนาการเมือง นั่นคือ สนามหน้าเมือง เพียงเท่านั้น

6.3.2 ปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานในพื้นที่สาธารณะ

ผลจากการเก็บข้อมูลในตารางที่ 5 สามารถสรุปความสำคัญปัจจัยทางกายภาพที่เกิดขึ้น 3 อันดับแรกภายในพื้นที่สาธารณะทั้ง 5 ประเภท พบว่า

- 1) พื้นที่สาธารณะเชิงประวัติศาสตร์เมือง มีระดับความสำคัญของปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการใช้งาน คือ การเข้าถึงพื้นที่ง่ายและสะดวก (F1) พื้นที่มีเอกลักษณ์ทางกายภาพ (F4) และใกล้ที่พักหรือชุมชน (F2) ตามลำดับ
- 2) พื้นที่สาธารณะเชิงราชการ เมือง มีระดับความสำคัญของปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการใช้งาน คือ การเข้าถึงพื้นที่ง่ายและสะดวก (F1) ภูมิทัศน์ร่มรื่น สวยงาม (F8) และ ใกล้ที่พักหรือชุมชน (F2) ตามลำดับ
- 3) พื้นที่สาธารณะเชิงนันทนาการ มีระดับความสำคัญของปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการใช้งาน คือ การเข้าถึงพื้นที่ง่ายและสะดวก (F1) ความปลอดภัยภายในพื้นที่ (F7) และพื้นที่มีกิจกรรมหลากหลาย (F6) ตามลำดับ
- 4) พื้นที่สาธารณะเชิงประวัติศาสตร์ ผสมนันทนาการเมือง มีระดับความสำคัญของปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการใช้งาน คือ การเข้าถึงพื้นที่ง่ายและสะดวก (F1) พื้นที่มีเอกลักษณ์ทางกายภาพ (F4) และพื้นที่มีเอกลักษณ์ด้านกิจกรรม (F3) ตามลำดับ
- 5) พื้นที่เชิงประวัติศาสตร์ ผสมราชการและนันทนาการเมือง มีระดับความสำคัญของปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการใช้งาน คือ การเข้าถึงพื้นที่ง่ายและสะดวก (F1) พื้นที่มีเอกลักษณ์ทางกายภาพ (F4) และสิ่งอำนวยความสะดวกทางภูมิทัศน์ (F5) ตามลำดับ

7. อภิปรายผล

การศึกษากิจกรรมและปัจจัยทางกายภาพในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราช ทำให้ค้นพบประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการวิจัย คือ

7.1 ความนิยมกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ

ความนิยมทำกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราชมีประโยชน์ใช้สอยที่เป็นไปตามพลวัตเมืองเชิงสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การใช้งานภายในพื้นที่สาธารณะทั้ง 5 ประเภท สามารถพบกิจกรรมจำเป็น กิจกรรมทางเลือก และกิจกรรมเชิงสังคม (Gehl, 2001) ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบความนิยมกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะฯ ทั้ง 5 ประเภท พบว่า มีความนิยมกิจกรรมหลักด้านกิจกรรมทางเลือกเหมือนกันทั้ง 5 ประเภท วัตถุประสงค์เพื่อนันทนาการและชมบรรยากาศพื้นที่ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดกิจกรรมเชิงสังคมตามมา ต่อมา คือ ความนิยมกิจกรรมจำเป็น โดยเฉพาะกิจกรรมในกิจวัตรประจำวัน คือ เป็นทางผ่านเพื่อไปทำงาน หรือเป็นจุดพักรอ และสุดท้าย คือ ความนิยมกิจกรรมเชิงสังคม มักเป็นการพบปะพูดคุยเพื่อทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน พบความนิยมในพื้นที่เชิงประวัติศาสตร์ ผสมราชการและนันทนาการเมืองมากที่สุด ซึ่งการที่พื้นที่ดังกล่าวพบกิจกรรมเชิงสังคม เป็นผลจากพื้นที่สาธารณะดังกล่าวมีประโยชน์ใช้สอยที่ซ้อนทับที่หลากหลาย (Multi Use) ที่สุด ทั้งด้านนันทนาการ และเทศบาลเมือง ตลอดจนการเป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์เมือง เกิดการใช้งานหลากหลายช่วงเวลาและหลากหลายกลุ่มคน สอดคล้องกับที่ ไชศรี ภักดีสุขเจริญ (2551) กล่าวถึง พื้นที่สาธารณะแบบอเนกประโยชน์ (Multi Use) มีกิจกรรมและกลุ่มคนที่หลากหลาย

ทั้งนี้ 3 ใน 5 ประเภทพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราช พบความนิยมกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากหน้าที่ประโยชน์ใช้สอยหลักของพื้นที่ จากตารางแจกแจงเพื่อเปรียบเทียบความนิยมกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะทั้ง 5 ประเภท (ตารางที่ 4) ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า พื้นที่สาธารณะมีความนิยมกิจกรรมแฝงที่ไม่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมหลักในพื้นที่สาธารณะนั้น คือ 1) พื้นที่สาธารณะเชิงประวัติศาสตร์เมือง โดยส่วนใหญ่มักเป็นวัด ศาสนสถานโบราณที่สำคัญของเมืองมาแต่อดีต แต่กลับมีความนิยมทำกิจกรรมจำเป็นเชิงกิจวัตรประจำวันในการเดินทางไปทำงาน โดยช่วงเวลาที่กลุ่มตัวอย่างนิยมเข้ามาทำกิจกรรมในช่วง 09.00 – 10.00 น. และ 15.00 – 18.00 น. 2) พื้นที่สาธารณะเชิงราชการ ซึ่งมีกายภาพเป็นลานจอดรถขนาดใหญ่และลานกิจกรรมเชิงพิธีการในวันสำคัญ แต่กลับมีความนิยมทำกิจกรรมทางเลือกเพื่อออกกำลังกาย โดยช่วงเวลาที่กลุ่มตัวอย่างนิยมเข้ามาทำกิจกรรม 18.00 – 21.00 น. และ 3) พื้นที่สาธารณะเชิงประวัติศาสตร์ ผสมนันทนาการเมือง กายภาพส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ว่างโดยรอบศาสนสถานที่สำคัญและพื้นที่สาธารณะทางประวัติศาสตร์เมือง แต่มักนิยมทำกิจกรรมจำเป็นเชิงกิจวัตรประจำวันในการเดินทางไปทำงาน โดยกลุ่มตัวอย่างนิยมเข้ามาทำกิจกรรมในช่วงเวลา 09.00 – 10.00 น.

7.2 ปัจจัยทางกายภาพในพื้นที่สาธารณะ

จากการเปรียบเทียบปัจจัยทางกายภาพในพื้นที่สาธารณะทั้ง 5 ประเภท ทำให้เห็นนัยยะของข้อมูลปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราช คือ

1) ปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลเหมือนกันในพื้นที่สาธารณะทั้ง 5 ประเภท คือ การเข้าถึงพื้นที่ที่ง่ายและสะดวก มีอิทธิพลในระดับมากที่สุดทั้ง 5 กลุ่มพื้นที่สาธารณะ ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ ปัจจัยนี้สามารถประเมินได้ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่สาธารณะทั้ง 5 กลุ่ม โดยพบว่า อยู่บนแนวแกนถนนหลักของเมือง คือ ถนนราชดำเนิน (เส้นสีแดง) ดังรูปที่ 2 สามารถเข้าถึงได้จากทุกชุมชนในเขตเทศบาล มีซอยย่อยระหว่างบล็อกถนนสายหลักที่เอื้อความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะของผู้ใช้งาน สอดคล้องกับ Whyte (1980) และ ไชศรี ภักดีสุขเจริญ (2551) ที่ได้ให้ความสำคัญกับโครงข่ายระบบสัญจรหลักที่สามารถเชื่อมโยงไปยังที่อื่น ทำให้สามารถเข้าถึงและใช้งานพื้นที่สาธารณะได้สะดวก และเกิดการซ้อนทับของกิจกรรมที่หลากหลายได้

2) ปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่างกัน ซึ่งสะท้อนเอกลักษณ์ของปัจจัยทางกายภาพในพื้นที่สาธารณะแต่ละประเภท คือ

ปัจจัยด้านเอกลักษณ์กายภาพพื้นที่ พบเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในพื้นที่ 3 ประเภท ได้แก่ พื้นที่สาธารณะเชิงประวัติศาสตร์เมือง พื้นที่สาธารณะเชิงประวัติศาสตร์ ผสมนันทนาการเมือง และพื้นที่เชิงประวัติศาสตร์ ผสมราชการและนันทนาการเมือง ปัจจัยดังกล่าวเป็นลักษณะกายภาพที่มีสภาพแวดล้อมเดิมเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความรู้สึก เช่น แหล่งน้ำ เนินดิน ตลอดจนพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดความรู้สึกน่าใช้งาน และความภาคภูมิใจ เมื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยทางเอกลักษณ์ทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะทั้ง 3 ประเภทดังกล่าว พบว่า เป็นพื้นที่ที่มีองค์ประกอบทางศาสนสถานดั้งเดิม โบราณสถาน และการเป็นพื้นที่รวมคนที่มีบทบาททางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของเมือง มีคุณค่าเชิงการเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือพื้นที่เชิงสัญลักษณ์เมือง เช่น วัดพระศรีมหาธาตุ สนามหน้าเมือง ศาลหลักเมือง พื้นที่ดังกล่าวจึงส่งผลให้เกิดการรวมตัวและเกิดความเป็นสังคมของเมือง สอดคล้องกับที่ (ระวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี, 2557) ได้กล่าวถึง ปัจจัยด้านคุณลักษณะสภาพแวดล้อมพื้นที่ทางความเชื่อ และวัฒนธรรม เป็นลักษณะหนึ่งของพื้นที่สาธารณะในสังคมตะวันออก และสอดคล้องกับศิริศักร วัลลิโภดม (2554) ได้กล่าวถึง พื้นที่สาธารณะในแบบตะวันออกมักเกิดขึ้นจากความเชื่อทางสังคม และวัฒนธรรมของเมืองนั้น ๆ

ปัจจัยด้านตำแหน่งพื้นที่ที่ใกล้ที่แหล่งพักหรือชุมชน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่สาธารณะเชิงประวัติศาสตร์เมือง และพื้นที่สาธารณะเชิงราชการ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีการใช้งานภายในพื้นที่เพื่อกิจวัตรประจำวัน และกิจกรรมจำเป็นที่ต้องเข้ามาทำธุรติดต่อดำเนินการ ดังนั้น ย่านที่ตั้งและความใกล้ชุมชนจึงมีผลต่อการใช้งานพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับโครงข่ายการสัญจรที่เหมาะสม สอดคล้องกับ Jacobs (1961) และ กำแหง อติโพธิ (2553) ที่ได้กล่าวถึง ตำแหน่งที่ตั้งและการใช้ประโยชน์ที่ดินมีผลต่อความต้องการใช้พื้นที่

ปัจจัยด้านภูมิทัศน์ร่มรื่น และสวยงาม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่สาธารณะเชิงราชการ จะเห็นได้ว่า ถึงแม้พื้นที่ดังกล่าวมีกายภาพเป็นลานกว้าง เน้นความเป็นทางการเน้นการใช้งานในวันสำคัญ แต่จากความนิยมรูปแบบกิจกรรมกลับนิยมกิจกรรมทางเลือกเพื่อการออกกำลังกายด้วย ซึ่งปัจจัยดังกล่าวก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จใน

การใช้งานพื้นที่มากขึ้น โดยให้ความสำคัญในด้านของการมีกลุ่มต้นไม้ที่ร่มเงาและความสวยงามทั้งในส่วนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการประดับประดาไฟส่องสว่างเพื่อสร้างบรรยากาศในการใช้งานให้รู้สึกผ่อนคลาย มีความโล่งสบายทางสายตา อีกนัยยะหนึ่งเพื่อสร้างความปลอดภัย สอดคล้องกับ กาญจน์ นทีวุฒิกุล (2550) และ Lennard and Lennard (1995) and Jacob (1961) ที่กล่าวถึงการสร้างบรรยากาศในพื้นที่ด้วยองค์ประกอบเชิงภูมิทัศน์

ปัจจัยความปลอดภัยภายในพื้นที่ และพื้นที่ที่มีกิจกรรมหลากหลาย เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่สาธารณะเชิงนันทนาการ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวสอดคล้องตามที่ ขวัญสรอง อติโพธิ (2548) ได้กล่าวถึง พื้นที่สาธารณะแบบไทยมักมีลักษณะควรมีความเอนกประสงค์สามารถจัดกิจกรรมที่หลากหลายทั้งกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมประจำปี หรือเทศกาลต่าง ๆ อีกทั้งต้องสามารถมองเห็นกิจกรรมโดยรอบ ในหลายช่วงเวลา มีลักษณะโปร่งโล่ง มีแสงสว่าง แต่ไม่ร้อนในตอนกลางวัน เพื่อให้ความรู้สึกที่ปลอดภัยทำให้ดึงดูดผู้ใช้งานได้

ปัจจัยด้านพื้นที่มีเอกลักษณ์ด้านกิจกรรมที่ยืดหยุ่น เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่สาธารณะเชิงประวัติศาสตร์ผสมนันทนาการเมือง ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะกายภาพเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีประโยชน์ใช้สอยผสมระหว่างพื้นที่ว่างโดยรอบศาสนสถานและพื้นที่ว่างเพื่อทำกิจกรรมเชิงนันทนาการ กายภาพพื้นที่ควรมีความยืดหยุ่นที่เอื้อให้เกิดกิจกรรมทางศาสนา หรือประวัติศาสตร์เมืองร่วมกับกิจกรรมนันทนาการ สอดคล้องตามที่ Lim (2014) กล่าวว่า พื้นที่ควรมีกิจกรรมให้ทำได้หลากหลายในแต่ละช่วงเวลา ทั้งในส่วนที่เป็น พื้นที่แบบถาวร (Permanent) และชั่วคราว (Temporary) เพื่อปรับเปลี่ยนตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันของเมืองได้

สุดท้าย ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกทางภูมิทัศน์ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่สาธารณะเชิงประวัติศาสตร์ ผสมราชการและนันทนาการเมือง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่เดียวที่มีความนิยมทำกิจกรรมเชิงสังคมเป็นหลักจากพื้นที่สาธารณะทั้ง 5 กลุ่ม ดังนั้น จึงมีความชอบทับซ้อนของกิจกรรม ผู้คน และช่วงเวลาในการใช้งานมากส่งผลให้ปัจจัยดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานในพื้นที่ สอดคล้องกับ Whyte (1980) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบด้าน ที่นั่ง ร้านอาหารและเครื่องดื่ม อุปกรณ์กันแดด ลม ผน เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ทำให้เกิดความเชื่อเชย ดึงดูดให้คนเข้าถึงพื้นที่สาธารณะได้ง่าย

7.3 องค์ความรู้ใหม่ด้านปัจจัยเพื่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะในบริบทเมืองเก่านครศรีธรรมราช

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่มักไม่เป็นไปตามประโยชน์ใช้สอยหลักของพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมทางเลือก กิจกรรมจำเป็น และกิจกรรมเชิงสังคม ตามลำดับ โดยมีปัจจัยทางกายภาพที่ส่งผลต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะ คือ ปัจจัยด้านการเข้าถึง ปัจจัยด้านตำแหน่งพื้นที่ที่ใกล้แหล่งพักหรือชุมชน ปัจจัยด้านภูมิทัศน์ร่มรื่น และสวยงาม ปัจจัยด้านปลอดภัย ปัจจัยด้านพื้นที่มีเอกลักษณ์ด้านกิจกรรมที่ยืดหยุ่น ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกทางภูมิทัศน์ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้นับเป็นปัจจัยพื้นฐานในการรับรองการใช้งานพื้นที่สาธารณะให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้พบว่า ปัจจัยด้านเอกลักษณ์ทางกายภาพพื้นที่สาธารณะภายในเมืองเก่านครศรีธรรมราช ซึ่งผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่ามีบทบาทในการดึงดูดผู้ใช้งานมากเป็นลำดับ 2 รองจากปัจจัยด้านการเข้าถึง โดยลักษณะพื้นที่สาธารณะส่วนใหญ่มักเป็นบริเวณส่วนหนึ่งของศาสนสถาน พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์เมือง จึงเห็นได้ว่ามีส่วนอย่างยิ่งในการดึงดูดเพื่อให้เกิดความรู้สึกอยากใช้งานพื้นที่สาธารณะเหล่านั้นซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามแนวคิดพื้นที่สาธารณะแบบตะวันออก

ดังนั้น จากการอภิปรายผลการวิจัยดังกล่าว ทำให้พบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับปัจจัยพื้นที่สาธารณะแบบตะวันออกในบริบทของเมืองเก่านครศรีธรรมราช 2 ประเด็น คือ 1) การพัฒนารูปแบบกิจกรรมภายในพื้นที่สาธารณะควรมีการศึกษาถึงความต้องการและพฤติกรรมผู้ใช้งานจริง แม้จะอยู่ในบริเวณพื้นที่ศาสนสถาน พื้นที่ทางประวัติศาสตร์เมืองหรือพื้นที่เชิงความเชื่อ เพื่อทำให้เกิดความยืดหยุ่นในการใช้งานอันส่งผลให้เกิดความมีชีวิตชีวาของเมือง 2) การพัฒนาปัจจัยทางกายภาพพื้นที่สาธารณะไม่เพียงแต่พัฒนาปัจจัยพื้นฐานเท่านั้น ควรพัฒนาคู่กับปัจจัยทางกายภาพที่สอดคล้องกับสภาพสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยทางเอกลักษณ์พื้นที่สาธารณะที่มีศาสนสถาน พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทางความเชื่อ และโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่ เพื่อคงคุณค่า สร้างความเชื่อมโยงทางความรู้สึก ความเชื่อทางสังคม และวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ ซึ่งมีส่วนอย่างมากในการดึงดูดการใช้งานของผู้คนในเมืองนครศรีธรรมราช

8. สรุปผล

การศึกษากิจกรรมและปัจจัยทางกายภาพในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราช สามารถตอบคำถามการวิจัยได้ว่า กิจกรรมในพื้นที่สาธารณะเมืองเก่านครศรีธรรมราชจากการเปรียบเทียบพื้นที่สาธารณะทั้ง 5 ประเภท พบความนิยมกิจกรรม 3 รูปแบบ คือ การใช้งานเพื่อกิจกรรมทางเลือก กิจกรรมจำเป็น และกิจกรรมเชิงสังคม ตามลำดับ โดยมีปัจจัยทางกายภาพซึ่งผลต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะทั้ง 5 ประเภท ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการเข้าถึงพื้นที่ที่สะดวก เอกลักษณ์ทางกายภาพของพื้นที่ ตำแหน่งพื้นที่ที่ใกล้แหล่งพักหรือชุมชน ภูมิทัศน์ที่ร่มรื่นสวยงาม ความปลอดภัย พื้นที่มีกิจกรรมที่ยืดหยุ่น และสิ่งอำนวยความสะดวกทางภูมิทัศน์ ตามลำดับ

ผลการศึกษาจากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงระดับความสำคัญ ความสอดคล้องทางทฤษฎีกายภาพ ตลอดจนกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีสากลทั้งตะวันตกและตะวันออก แต่กลับส่งผลต่อมิติการใช้งานพื้นที่ที่แตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยกายภาพพื้นที่สาธารณะตามแนวคิดตะวันตกเป็นปัจจัยพื้นฐานเพื่อรองรับมิติการใช้งานภายในพื้นที่สาธารณะ ในขณะที่ปัจจัยกายภาพพื้นที่สาธารณะตามแนวคิดตะวันออกเป็นปัจจัยเกี่ยวข้องกับมิติองค์ประกอบทางกายภาพที่เชื่อมโยงถึงสภาพสังคม ความเชื่อ และวัฒนธรรมของเมืองสร้างความรู้สึกรู้สึกดีในการอยากใช้พื้นที่ ดังนั้น การศึกษากิจกรรมและปัจจัยทางกายภาพพื้นที่สาธารณะในเมืองเก่านครศรีธรรมราชนี้สะท้อนให้เห็นถึง ปัจจัยเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะต้องเกิดจากการผสมผสานระหว่างความเป็นปัจจัยจากทฤษฎีตะวันตกและตะวันออกเข้าด้วยกัน ทั้งยังเป็นที่น่าสนใจว่าในพื้นที่สาธารณะทั้ง 5 ประเภท กลับมีความนิยมกิจกรรมที่ไม่ได้สอดคล้องกับหน้าที่ใช้สอยหลักของพื้นที่สาธารณะที่ถูกกำหนดไว้ และพื้นที่สาธารณะแต่ละประเภทอาศัยปัจจัยหลักทางกายภาพในการพัฒนาที่แตกต่างกัน

การพัฒนาพื้นที่สาธารณะในเมืองเก่านครศรีธรรมราชให้ตรงกับความต้องการใช้งานจริง แม้จะใช้แนวคิดของนักวิชาการตะวันตกหรือตะวันออกก็ไม่สามารถพัฒนาโดยยึดแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งได้ จำเป็นต้องนำปัจจัยที่มีความสำคัญหลักและรองมาพัฒนาให้เหมาะสมกับพื้นที่สาธารณะแต่ละประเภท เพื่อทำให้เกิดเอกลักษณ์ทางกายภาพ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในบริบทของเมืองเก่านครศรีธรรมราช ปัจจัยที่มีอิทธิพลในแต่ละประเภทพื้นที่ที่ไม่สามารถนำไปปรับใช้กับทุกประเภทพื้นที่ได้ จำเป็นต้องมีการปรับบูรณาการให้เข้าสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมความเชื่อ เอกลักษณ์เชิงพื้นที่สาธารณะแต่ละประเภทซึ่งสัมพันธ์ กับกิจกรรม และกลุ่มผู้ใช้งานในพื้นที่

9. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ใช้พื้นที่สาธารณะตัวอย่างจำนวน 19 แห่ง ทำให้เกิดข้อจำกัดที่ไม่สามารถอธิบายรายละเอียดการใช้งาน และกายภาพพื้นที่สาธารณะแต่ละแห่งได้ ควรมีการต่อยอดโดยการวิเคราะห์ถึงมิติพฤติกรรมผู้ใช้งาน มิติกายภาพในพื้นที่ และมีระดับเมืองในการศึกษาความสัมพันธ์ของพื้นที่สาธารณะต่อการใช้งานของเมืองโดยละเอียด เพื่อทำให้ข้อมูลแต่ละพื้นที่สาธารณะมีความชัดเจน และเพื่อแตกแขนงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานซึ่งส่งผลต่อการพัฒนากายภาพพื้นที่สาธารณะแต่ละแห่งได้อย่างเหมาะสม

ผลจากการวิจัยดังกล่าวเป็นการเปรียบเทียบถึงกิจกรรมและปัจจัยทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะในเมืองเก่านครศรีธรรมราชตามลำดับความสำคัญของผู้ใช้งานจริง ซึ่งสามารถต่อยอดการวิจัยได้โดยการนำปัจจัยอิทธิพลที่ได้จากการวิจัยนี้เปรียบเทียบกับบริบทเมืองเก่าอื่น ๆ โดยลำดับความสำคัญของผู้ใช้งานที่ได้จากการเทียบกรณีศึกษาหลายแห่ง สามารถนำมาประมวลผลเพื่อกำหนดเป็นเกณฑ์การพัฒนาพื้นที่สาธารณะในบริบทเมืองเก่าสำหรับประเทศไทยต่อไปได้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเมือง ทั้งยังเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ทางเชิงวิชาการด้านผังเมือง ออกแบบชุมชนเมือง และภูมิสถาปัตยกรรม

10. กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทบุคคล ปีงบประมาณ 2562 จากสถาบันวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เลขที่ทุน WU62249

เอกสารอ้างอิง

- กาญจน์ นทีวุฒิกุล. (2550). **ตรรกะของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอนเอกประโยชน์ในเมืองเชียงใหม่**. (วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองดุสิตบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- กำแหง อติโพธิ. (2553). มิติการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะของเมือง กรณีศึกษาพื้นที่นันทนาการของเมืองนครนายก. **วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จสจล.** 10(1). 94-104.
- ขวัญสรอง อติโพธิ. (2548). **ที่ว่างในสังคมไทย**. บรรยายพิเศษคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชศรี ภักดิ์สุขเจริญ. (2551). **ขอยึดประหยัคพลังงาน: พื้นที่ว่างสาธารณะขนาดเล็ก-พื้นที่ทางสังคมของชุมชนไทย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชมพูท คงพูนพิน และภาวิณี เอี่ยมตระกูล. (2561). การเปลี่ยนผ่านบทบาทพื้นที่สาธารณะของประเทศไทย. **วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จสจล.** 26(1). 30-40.
- ดวงจันทร์ อาภาวชิรุตม์ เจริญเมือง. (2542). **เมืองในสังคมไทย กำเนิด พัฒนาการ และแนวโน้ม**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ระวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี. (2557). **แนวคิดพื้นที่สาธารณะในมุมมองตะวันตกและตะวันออก ใน ว่าด้วยทฤษฎีทางสถาปัตยกรรม: พื้นที่สาธารณะและพื้นที่ทางสังคม**. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ระวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี และวีระ สัจกุล. (2555). **การใช้พื้นที่สาธารณะเป็นถนนคนเดินแบบตลาดนัดในเมืองของไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. 2561. **มติ 11.1 การร่วมสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะในเขตเมืองเพื่อสุขภาวะสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน**. เข้าถึงได้จาก: <https://www.samatcha.org/site/resolution/e45a02ce-5d55-4bbb-8848-4e5a5cc15393/detail>.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2554). **พัฒนาทางสังคม-วัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- Akkar, Z.M. (2005). Questioning the "Publicness" of Public Spaces in Postindustrial Cities. **International Association for the Study of Traditional Environments (IASTE)**. 16(2). 75-91.
- Arendt, H. (1958). **The Human Condition**. 2nd ed. New York: McGraw-Hill.
- Dijkstra, L. W. (2000). Public Spaces: A Comparative Discussion of the Criteria for Public Space. In R. Hutchison (Ed.) **Constructions of Urban Space: Research in Urban Sociology**. Stamford: JAI Press.
- Dorothy C. Ibes. (2015). A Multi-dimension Classification and Equity of an Urban Park System: A Novel Methodology and Case Study Application. **Landscape and Urban Planning**. 2015(137), 122-137.
- Gehl, J. (1987). **Life between Buildings**. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Gehl, J. (2010). **Cities for People**. Washington, DC: Island Press.
- Hillier, B., & Hanson, J. (1984). **The Social Logic of Space**. New York: Cambridge University Press.
- Hillier, B., Hanson, J., Penn, A., & Grajewski, T. (1993). Natural Movement: or, Configuration and Attraction in Urban Pedestrian Movement. **Environment and Planning B: Planning and Design**. 1992(20). 29-66.
- Jacobs, J. (1961). **The Death and Life of Great American Cities**. New York: A Division of Random House.
- Lennard, C., & Lennard, H. L. (1995). **Livable Cities Observed**. California: Gondolier Press.
- Lim, W. SW. (2014). **Public Space in Urban Asia**. Singapore: World Scientific Publishing.
- Marcus, C. C., & Francis, C. (1998). **People Places: Design Guidelines for Urban Open Space**. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Project for Public Space. (2008). **Editorial: Great Public Spaces**. Retrieved from: <https://www.pps.org/article/land-matters-editorial>.
- Whyte, W. H. (1980). **The Social Life of Small Urban Space**. Washington: The Conservation Foundation Washington.
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd ed. New York: Harper and Row Publication.